

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1995
ДЕКАБРИИН
28
Үбэлэй эхин улаагшан
гахай
сарын 7
ЧЕТВЕРГ
гарагай 5
№246 (19339)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

Буряад Республикын Правительства ХҮСЭЛ ОРОЛДОЛГОЁО

ДЭБХИЖҮҮЛХЭ ЗОРИЛГОТойгоор

Буряад Республикын Правительствын ээлжээтэ ни хаяхан үнгэргэгдэж хэдэн асуудал гэдэбэ. "Түлөөлгэтэ үедөө Буряад бликын Правительствын ажал тануудай программа" тухай асуудалаар бликын Президент - Правительствын эгшэ Л. В. Потапов элдхэбэ. "Реформонууд 1995-1997 онуудта Россин экономикын гэгшэ" гэхэн Правительствын программын дээрэ, бүхэроссин хуулига туримуудтай актуудтай зохилдуулан, социальномическа шухала асуудалнуудыг шийдэхын хүсэл оролдолгоёо эдэбхижүүлхэ ба бублика доторой байгууламжын омуудыг бэелүүлхэ зорилготойгоор тус программа бүридүүлэгдэн байна.

Идхэгдэхэ асуудалнууд 9 бүлэг болгон илагданхай. Нэгэдэхэ бүлэгтэ гүрэнэй малтын ба республикын Правительствын тууд хоорондын политикые хуулийн ёһоор га тушаа хэлэгдэнэ. Эндэ Россин ба Буряад бликын Правительствануудай хоорондох, бликын Правительствын ба нютагай глөө хүтэлбэрилгын городуудай, аймагуудай нуудай, муниципальна байгуулалтануудай ндохи түлөөлэлгэнүүдэй хубаарилгыг тоотойгоор шийдэхэ асуудалнууд агданхай. Хоёрдохи-дүрбэдэхэ бүлэгүүдтэ рэй экономикын шухала гурим ёһонуудыг дүүлгэ тухай хэлэгдэхэдээ, гүрэнэй болон ципальна предпритинуудыг хубийн хо, харийн гүрэнүүдэй, ороной торнуудыг хабаадуулха, гүрэнэй притинуудай ба гүрэнэй өөрийн эрилгыг хубилгаха, финансын дэлгүүрэй туудуудыг бүридүүлхэ асуудалнуудта ехээр хандуулагдана.

Программа дотор социальна, аграрна, гадаадын мическа политика бэелүүлгэ тушаа энгыгээр хэлэгдэнхэй. Оршон тойронхи алия хамгаалгын, байгаалин нөөсөнүүдыг гаар хэрэглэлгын, гэмтэ ябадал гаргалгатай гын ба ниитын гурим журамые хамгаалгын нууд мүн лэ хараанаа алдагдаагүй.

асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ Арадай Хуралай

Түрүүлэгшэ М. И. Семенов, республикын министрүүд С. М. Антонов, В. А. Иванов, А. М. Шевченко, Верховно Сүүдэй түрүүлэгшэ А. О. Хоринов хабаадажа, дурадхалнуудыг оруулба.

Тус программыг Республикын Правительство хайшаагаа.

"Яруунын ба Прибайкалийн районуудай ажакынуудта малай үбэлжэлгын ябаса тухай" асуудал зүбшэгдөө. Тус аймагуудай захиргаануудай гулваанар Ц. Э. Доржиев, Н. М. Антонов гэгшэд тоосоһон байна. Бусад районуудайхитай жэшээлбэл, малай тэжээлээр муу бэшээр хангагданхай байбашье, Яруунада, Прибайкалида мал ажалай продукци үйлэдбэрилгэ доошлоһоор, малай тоо толгой үсөөрүүлэгдэнээр гээд республикын Правительство тэмдэглэбэ. Яруунын аймагта нёдондохой жэлэй энэ үсынхитэй сасуулбал, хү үйлэдбэрилгэ 19 процентээр, мяха-19, ноохо - 21 процентээр доошлуулагдана байха юм. Харин Прибайкалийн райондо хү үйлэдбэрилгэ 20 процентээр хороогдонхой. Мостовскын гахайн комплекс дээрэ үбэлжэлгэ тон хүшэр хүндэ байдалда үнгэргэгдэнэ. Эндэ тэжээл хүсэдөөр нөөсэлэгдөөгүй.

Тус районуудай ажакынууд финансын талаар хүндэ байдалтай. Гэхэтэй хамта хүдөө ажакын продукци үйлэдбэрилгын өөрын үнэ сэнгыг доошдуулха талаар ажакын хүтэлбэрилэгшэд таарамжатай бүхы хэмжээнүүдыг абанагүй.

Малай үбэлжэлгын харюусалгатай хакы амжалтатайгаар үнгэргэхын тула таарамжатай хэмжээнүүдыг дары абахыг Яруунын, Прибайкалийн аймагуудай гулваанар Ц. Э. Доржиев, Н. М. Антонов уялгалагдаба.

Гадна республикын Правительствын заседани дээрэ "Буряад Республикын социально-экономическа байдалыг тогтонжоруулха талаар түрүүшын ээлжээнэй хэмжээнүүдыг бэелүүлгын ябаса тухай", "Буряад Республикадахи Гүрэнэй налогтой инспекцийн ба Налогтой полицийн департаментын ажакынууд хуули хазагайруулан ушарнууд тухай" болон бусад асуудалнууд зүбшэгдэжэ, таарамжатай тогтоолнууд баталагдаа.

С. РИНЧИНОВ.

ЭСЭСЭЙ ДҮНГҮҮД ГАРГАГДАА

Буряад Республикын комиссийн сэнхэнэй ёһоор, Буряад бликын 9-дэхэ федеральна хоо партинууд, элнүүд болон ралнуудай түлөөлэгшэдэй дуугаа үгэлгэ иимэ дтэй байба:

Россий Федерацийн син партиин түлөө 120366 шад дуугаа үгөө гэхэ гү, энэ 27,9 процент болон. Берально-демократическа - 37207 гэхэ гү, али 8,6 гт. коммунистууд - ажалша Советскэ Союзай түлөө 1 гэхэ гү, али 7,9 процент. син экзэнэрүүд - 28275 гү, али 6,5 процент. син Аграрна парти - 27163 гү, али 6,3 процент. син "манай гэр" - 24066 гү, али 5,6 процент. син агуулиин бусад 37 элнүүд, хамтаралнууд

манай республика дотор хунгагшадай 20 мянганһаа доошо дуу абажа, 5 процентын "хилэ" дабажа шадабагүй.

Буряадай нэгэ мандадтай хунгуулин округтоо депутадта кандидатуудай түлөө дуугаа үгөө гэбэл:

С. И. Найчукова - 93912 хунгагшын дуу абаа гэхэ гү, али 21,7 процент болобо.

Н. Я. Кондаков - 80260, В. В. Белоусов - 56898, Н. И. Илюхинов - 35714, А. К. Тулохонов - 32745, В. И. Марков - 22007, Ц. Д. Сергеева - 19800, В. Б. Прокопьев - 12001, Б. З. Тумуров - 7614.

Буряад Республикын хүдөөгэй районуудай өөһэдэгдөө хүтэлбэрилгын гулваанарай тушаалда олон шэнэ хүнүүд хунгагданхай байна. Жэшээлхэдэ, Бэшүүрэй райондо тус районий захиргаанай гулваагай орлогшо А. Л. Ефимов, Хэжэнгэдэ - Буряад

Республикын Арадай Хуралай комитэдэй түрүүлэгшын орлогшо С. Ц. Цыреторов, Муйскын райондо урдань тус районий захиргаанай гулваа байхан А. А. Мезенцев, Хойто-Байгалай райондо тус районий захиргаанай гулваагай орлогшо байхан И. М. Егоров районий өөһэдэгдөө хүтэлбэрилгын гулваагай тушаалнуудта хунгагдаба.

Баргажанай, Хурамхаанай районуудта гулваагай тушаалда даб дээрэ хэншыг хунгагдаагүй байхаар.

Юундэб гэхэдэ, Баргажанай райондо хунгуулин Баян-Голой участогта хунгалта дахинаа болохо, харин Хурамхаанай райондо хунгалтын дүнгүүдыг сүүдэй заседани дээрэ хаража үзэгдэхэ болонхой.

С. ОЧИРОВ.

БАЯРЫЕ ХҮРГЭНЭБ

Хүндэтэ хунгагшад, намда этигэл найдал үзүүлхэнэйтнай түлөө үнэн зүрхэнһөө баярые хүргэнэб. Буряадай хунгуулин 9-дэхэ округтоо Гүрэнэй Дүүмын депутат болохымни түлөө дуугаа үгэхэдэ, бүхэн а ж а б а й д а л ы е м н а й хайжаруулха талаар оролдолго гаргаха гэжэ найдаа ёһотой.

Энэ жэлэй хунгалта хүшэр хүндэ, кандидатуудшыг олон байгаа гэжэ мэдэнэт. Тиимэһээ миний харюусалга улам дээшэлнэ бшуу. Юуб гэхэдэ, хунгагша бүхэнэй найдалыг харюулха ёһотой болоноха юмбиб. Мүнөө сагта, депутадар хунгагдаха гээшэ хүндэтэй шыгэ, харюусалгатайшыгэ байна.

хунгалтын урдахи ажал, таанартай уулзалганууд намда ехэ туһатай байгаа. Тиигэжэ би бүхы республикын, мүн аймаг бүхэнэй байдалыг яһала мэдэхэ болооб. Бүхы уулзалганууд хани халуун оршон байдалда үнгэрөө гэжэ тэмдэглэлтэй. Яруунын аймагай эгээл холын тосхондо залуухан хүбүүнэй намтай үнийнэй танил юм шэнгээр ерээд, хүдөөгэйнгөө хэрэгүүд тухай сэхэ руунь хөөрөжэ байхадань, сэдхэлээ хүдэлбэб. Бидэ мүнөөшыгэ нэгэ ехэ бүлэ гээшэбди, бүхы бэрхэшээлнүүд болон омогорхолнай хүн бүхэндэ хабаатай гэжэ эгээл тэрэ үедэ хүсэд мэдэрээ хэм.

Гүрэнэй Дүүмэдэ ажаллаха үедөө манай хамтын асуудалнуудыг шийдэхыг оролдохоб. Миний программа

соо энээн тухай хэлэгдэнхэй. хунгагшадай захилнуудшыг олон, тэдэниие бэшэжэ абанхайб.

Таанадтай, хүндэтэ хунгагшад, уулзаха үедөө манай арад хүсэтэйл байна, этигэл найдалаа гээгээгүй гэжэ баһа ойлгооб. хунгалтын эдэбхитэйгээр үнгэрһэн ушар энэниие гэршэлнэ. Манай арад байдалаа хайн тээшэнь хубилгаха дуратай, агууехэ оронойнгоо хандаран халажа байхан ушартай эбсэнэгүй!

Гүрэнэй Дүүмын депутадта кандидатаар намайе дэбжүүлхэн хунгагшадта, миний кандидатурые д э м ж э н э н промышленнигуудай ба олзын хэрэг эрхилэгшэдэй холбоондо (Коренев А.С.), Сэрэгшэдэй эхэнүүдэй комитедтэ болон фашизмын шорон түрмэнүүдтэ тамалагдан зобоогдонхой үхибүүдэй Буряадай холбоондо баяр хүргэнэб. Мүн лэ намайе дэмжэлсэһэн Буряад Республикын эхэнэрнүүдэй холбооние (Нимаева Л.Ч.) онсолон тэмдэглэхэ байнаб.

хунгалтын урда тээхи ажал ябуулгын үедэ тус холбооний гэшүүн эхэнэрнүүдтэ түшэглэхэдөө, хүсэ шадал, тэсэбери нэмэбэб. Эхэнэр хүн эльгэ нимгэнтэй, доторой асари ехэ хүсэтэй, зоригтой гээшэ!

Хүндэтэ хунгагшад, таанадыг Шэнэ жэлээр амаршалаад, элүүр энхэ, аза жаргалтай ябахыетнай хүсэнэб!

С. НАЙЧУКОВА,
Россий Федерацийн Гүрэнэй Дүүмын депутат.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ

ТОГТООЛ

"Туризм тухай" Буряад Республикын Хуули тухай

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:
1. "Туризм тухай" Буряад Республикын Хуулиие абаха.
2. Гараа табижа, арад түмэндэ дуулахагынь тула дурсагданхай Хуулиие Буряад Республикын Президентдэ эльгээхэ.
Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. Семёнов.

Улаан-Үдэ хото.
1995 оной ноябриин 21.

үүдэ баталалга, тэдэниие бэелүүлгын
е тодорхойлолго;

аяншалгын нөөсөнүүдые, тэрэ тоодо
агын зорилготойгоор ой модоной жасые
элгын гурим тогтоолго, тэдээндэ
улагдahan гарза хохидолые тэхэрюулэн
ага;

яналгада ба аяншалгын халбарие эрдэм
й талаһаа хангахын тула кадрнуудые
гын гүрэнэй системэ байгуулга.

**ТБЯ 11. Аяншалгын халбарие гүрэнэй
а хүтэлбэрилгэ**

ад Республикын газар дээрэ аяншалгын
иие гүрэнэй талаһаа хүтэлбэрилгые иимэ
оор бии болгогдоһон гүрэнэй зургаан
ддэг.

нэй зургаанай талаһаа хүтэлбэрилгын
үдэй бүридхэдэ ородог гэбэл:

нэй хабараада ёһотой гү, али гүрэнэй
ада хамаатай асуудалнуудаар бүхы зүйлэй
ин түхэл маягтай ба элдэб албан
нуудай мэдэлэй албануудай аяншалгын
мэри эрхилдэг субъектнүүдэй ажал
ые залан хүтэлбэрилгэ;

яншалгын ажал ябуулгада лицензи,
рикаци, тоогоор хизаарлалгые бэелүүлгэ;
яналга тухай хуулийн дүүргэлтын хойноһоо
та бэелүүлгэ;

яншалгые хүгжөөхэ республиканска
амма зохёолго ба бэелүүлхэ хэрэгые
хэлгэ; федеральна болон уласхоорондын
аммануудые дүүргэлтэдэ хабаадалга;

яншалгын халбариеин тоололгын ба
сэлэй - аналитическэ ажал ябуулгые
лгэ, Буряад Республикын газар дээрэ
агын ажал ябуулга эрхилдэг субъектнүүдые
хэлдэ абалга;

яншалгын нөөсөнүүдые бүридхэдэ абалгые
хэхэ, тэдэниие гамтайгаар ашаглалгын
һоо гүрэнэй хиналта бэелүүлхэ, тэдэниие
бүтэн байлгаха ба һэргээхэ талаар
нүүдые бэелүүлгэ;

**ТБЯ 12. Аяншалгын халбарие гүрэнһөө
а хүтэлбэрилгэ**

ад Республикын газар дээрэ аяншалгын
риие гүрэнһөө гадуур хүтэлбэрилгын
анууд гэхэдэ, хууляар хараалагдаһан
хэлтэй, харилсаа холбоо байгуулха ба
хэхэ, ажал хэрэгүүдэ залан хүтэлбэрилхэ,
агын халбари хүтэлбэрилгые нарижуулха
готой аяншалгын ажал ябуулгын гү, али
алагшадай субъектнүүдэй нэгэдэлнүүд
а болодог.

**ТБЯ 13. Аяншалгын халбариде нютагай
агыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай
эдэг эрхэ мэдэл**

агай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд
н Федерациин, Буряад Республикын,
агай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай
нуудаар тогтоогдоһон эрхэ мэдэл соогоо
агын ажал ябуулга өөрынгөө газар дээрэ
хэ асуудалнуудые тодорхойлодог.

ТБЯ 14. Аяншалгада мүнгэ һомололго

ад Республика доторхи аяншалгада мүнгэ
олго бэелүүлэгдэдэг гэбэл:
үрэнэй мүнгэ һомололгын хүсөөр
хубиин ба хари гүрэнүүдэй мүнгэ
логшодой хүсөөр;
оджедһээ гадуурхи жасануудай хүсөөр;
банкнуудай, финансова компаниуудай
ламжын мүнгэнэй болон бусад мүнгэ зөөри
ог газарнуудай хүсөөр.

**ТБЯ 15. Аяншалгын халбариеин
овани**

яналгашадай ажабайдалда ба бэеын
тэ ехэ аюул тохёолдуулжа болохо
атай, тэдэниие абархын тула ехэ гаргашатай
отой страховани аяншалагшадай хэлсээ
алан аяншалгын ажал ябуулгын
ктнүүдээр бэелүүлэгдэдэг.
ад аюул тохёолдолгын страховани хайн
ай байха, тиихэдэ аяншалагшада өөһэдөө

бэелүүдэг гү, али аяншалгын ажал ябуулгын
субъектнүүдээр бэелүүлэгдэдэг.

**СТАТЬЯ 16. Буряад Республикын газар дээрэ
аяншалгын ажал ябуулгада олгогдодог
хүнгэлэлтэнүүд**

Буряад Республикын газар дээрэхи аяншалгын
ажал ябуулгада олгогдодог хүнгэлэлтэнүүд
Россин Федерациин ба Буряад Республикын
налог таталгын хуулитай зохилдуулан
тогтоогдодог.

IV БҮЛЭГ.

**Аяншалгын халбариеин ажал
ябуулга**

СТАТЬЯ 17. Аяншалгын ажал ябуулгын гол зүйлнүүд
Аяншалгын халбариеин ажал ябуулгын гол зүйлнүүд
гэбэл:

- аяншалагшадые утган абалга ба шэглэн эльгээлгые эмхидхэлгэ;
- аяншалагшадые байха байраар, ажаһуудалайнь хэрэглэмжэ ба транспортын талаар хангалга;
- аяншалгын-экскурсын программануудые дүүргэлтэдэ зориулагдahan хэрэгые эмхидхэлэй талаар хангалга;
- аяншалгын эрилтэнүүдые мэдээсэлэй-методическа талаар хангалга;
- аяншалагшадай страховани;
- аяншалгые хангадаг реклама ба хэблэлэй ажал ябуулга;
- аяншалгын объектнүүдые барилга ба ашаглалга;
- аяншалгада хэрэгтэй кадрнуудые бэлдэлгэ;
- аяншалагшадта хэрэгтэй хуралсалай программа дүүргэлгэ;
- аяншалагшадта хэрэгтэй эд бараа үйлэдбэрилгэ ба худалдалга;
- аяншалгын ба элүүржүүлгын олоной хабаадалгатай хэмжээ ябуулануудые эмхидхэлгэ.

Хэрбээ бусад ажал ябуулгын зүйлнүүд аяншалгын
эрилтэнүүдые хангахаар шэглүүлэгдэһэн байбал,
аяншалгада хабаатай гэжэ тоологдодог.

**СТАТЬЯ 18. Аяншалагшадай ажал ябуулгын
субъектнүүдэй эрхэнүүд**

Буряад Республикада бүридхэдэ абтаһан ба
байрлаһан, мүн ондоо тээшые байдаг аад, аяншалгын
ажал ябуулгые бэелүүдэг субъектнүүд иимэ эрхэтэй
гэбэл:

- нэгэ, хэдэ хэдэн гү, али аяншалгын ажал ябуулгын бүхы зүйлнүүдые шэлэн абаха ба бэелүүлхэ;
- хүсэцдоо байдаг хизаарлалтанууд ба нормативуудай хэмжээн соо аяншалгын нөөсөнүүдые хэрэглэхэ;
- аяншалгын эрхим объектнүүд ба аяншалгын эрхим продукт гэнэн конкурсын дүнгүүдээр гүрэнэй зүгһөө хүтэлбэрилгын зургаанай олгоһон аяншалгын тон шухаг, онсо удха шанартай нөөсөнүүдые хэрэглэхэ.

**СТАТЬЯ 19. Аяншалагшадай ажал ябуулгын
субъектнүүдэй уялганууд**

Буряад Республикын газар дээрэ байдаг аяншалгын
ажал ябуулгын субъектнүүд иимэ уялгатай гэбэл:

1. Өөрынгөө ажал ябуулгын өөрынгөө мэдэлэй асуудалнуудаар Буряад Республикын аяншалгын халбарие гүрэнэй зүгһөө хүтэлбэрилдэг зургаантай зүбшэдэг.
2. Аяншалгын нөөсөнүүдые халан хандаргаха ба усадхаха ябадалые болгоулхаар тогтоогдомол нормо ба гурим сахилгые хангадаг.
3. Өөһэдөө гү, али гүрэнэй зургаанууд ба эмхинүүдые хабаадуулан, аяншалагшадые тэдэнэй хангадаг эрхэ дүүргэлгые хангадаг.
4. Тогтоогдомол гуримаар аяншалагшадые хангалгын документальна тоо бүридхэлгэ ябуулдаг, Буряад Республикын аяншалгын халбарие эрхилдэг гүрэнэй зүгһөө хүтэлбэрилгын зургаанда тогтоогдомол түхэл маягаар тоосоонуудые ба мэдээсэлнүүдые дамжуулан үгэдэг.
5. Аяншалагшадай аюулгүйе, аяншалагшадай хүдэлмэридэ аюулгүй эрхэ байдал хангаха, аюулгүйн дүримүүдтэ аяншалагшадые хургаха, аяншалагшадта түргэн туһаламжа үзүүлхэ, хуулийн тогтоогдомол гуримаар аяншалагшадта ушаруулагдahan гарза гаршын түлөө харюусаха ёһотой.

Буряад Республикаһаа гадуур байрлаһан, тэндээ аяншалгын ажал ябуулга эрхилдэг субъектнүүд тус статьягай 1-дэхи, 2-дохи, 3-дахи пунктнуудые дүүргэхэ уялгатай. Тэрээнһээ гадуур тэдэнэр иимэ уялгатай гэбэл:

Буряад Республикын газар дээрэ филиалнууд болон түлөөлэлгын эмхинүүдые байгуулангүйгөөр аяншалгын ажал ябуулгые бэелүүлхэдэ, аяншалгын халбарие гүрэнэй зүгһөө хүтэлбэрилгын зургаануудай тогтоогдомол бүридхэдэ абалгын ба тоо бүридхэлгын гурим дүүргэхэ.

Онсо хамгаалгатай газартай захиргаанууд аяншалагшадые хангахадаа, аяншалагшадай ажал

ябуулгын субъектнүүдтэ Буряад Республикын аяншалагша тухай хууляар тодорхойлогдоһон гүйсэд хэмжээгээр эрхээ эдлэхэ ба уялгануудаа дааха ёһотой.

Онсо хамгаалгатай захиргаанууд аяншалагшадые хангадаггүй байбал, Буряад Республикын аяншалгын халбарие гүрэнэй зүгһөө хүтэлбэрилгын зургаанда эдэ газарнуудта аяншалагшадай ябаһан тухай мэдээсэлнүүдые тогтоогдомол гуримай ёһоор үгэхэ уялгатай.

**СТАТЬЯ 20. Аяншалгын ажал ябуулгын зүбшөөл
абалга, шанарые шалгалга**

1. Аяншалгын ажал ябуулгын субъектнүүд Россин Федерациин Буряад Республикын тус тус хуулинуудаар тодорхойлогдоһоной үндэһөөр ба тогтоогдоһон гуримаар аяншалгын ажал ябуулга эрхилхэ эрхэтэй боложо, зүбшөөл абадаг.

2. Аяншалгын хангалгын шанар шалгаха гурим Россин Федерациин хуулинуудаар тогтоогдодог. Шанар шалгалгын дүнгүүдээр аяншалгын ажал ябуулгын субъектнүүдтэ сертификат үгтэдэг, тэрэнь логотиптэ бии болоһон тухай мэдээсэл зааха хуулига үндэһэн болодог, тэрэшэлэн хангалгын тэмдэгүүд, нэрэнүүд, аяншалгын хангалгын продуктнуудаар реклама хэхэ, аяншалгын хангалгын хэмжээе, тиимэ хангалгын түлөө сэнгые тодорхойло арга олгодог.

3. Хэрбээ аяншалгын эзэд тус ажал ябуулгаһаа олзо абадаггүй һаа, лицензин ба шанар шалгалгын хүсэндөө байһан гуримаар ондоо юмэнэй хараалагдаагүй һаа, аяншалгын ажал ябуулгын субъектнүүд - аяншалгые эмхидхэгшэд тус статьяда хабаатай бэшэ байдаг.

V БҮЛЭГ.

**Аяншалгын халбариде Буряад
Республикын уласхоорондын
ажал ябуулга**

**СТАТЬЯ 21. Уласхоорондын эмхинүүдэй ажал
ябуулгада хабаадалга**

Буряад Республика хуули гаргалгын,
гүйсэдхэлгын, гүрэнэй засагай ба хүтэлбэрилгын
зургаануудаар, аяншалгын, халбарие эрхилхэ
гүрэнэй бэшэ зургаануудаар, аяншалгын ажал
ябуулгын субъектнүүдээр уласхоорондын
эмхинүүдэй статусаар тодорхойлогдоһон гуримаар
уласхоорондын эмхинүүдэй ажал ябуулгада
хабаададаг. Буряад Республика аяншалга тухай
асуудалнуудаар тусхай хэлсээнүүдые, договорнуудые
баталдаг, уласхоорондын хуули ёһото
документнүүдые зохёолгодо хабаададаг, хилын саана
аяншалгын түлөөлэлгэтэ эмхинүүдые бии болгодог
гэхэ гү, али Россин Федерациин түлөөлэлгэтэ
эмхинүүдээр өөрынгөө аша туһые хамгаалдаг.

**СТАТЬЯ 22. Аяншалгын халбариеин
уласхоорондын договорнууд**

Хэрбээ аяншалгын халбариде Буряад
Республикын баталһан договор соо тус Хуули
соохиһоо ондоо дүримүүдэй тогтоогдоһон байбал,
уласхоорондын договорнуудай дүримүүд
хэрэглэгдэдэг.

VI БҮЛЭГ.

**Аяншалга тухай Буряад
Республикын Хуули эбдэһэнэй
түлөө харюусалга**

**СТАТЬЯ 23. Аяншалгын ажал ябуулгын
субъектнүүдэй харюусалга**

Аяншалга тухай хуули эбдэһэнэй түлөө
юридическэ болон бусад хүнүүд Россин
Федерациин, Буряад Республикын хуулинуудтай
зохилдуулан, харюусалгада хабаадуулагдадаг.

**СТАТЬЯ 24. Аяншалгын ажал ябуулагшадай
субъектнүүд болодоггүй юридическэ нюурнууд
болон бусад хүнүүдэй харюусалга**

Аяншалгын ажал ябуулгын субъектнүүд
болодоггүй юридическэ нюурнууд болон бусад
хүнүүд аяншалгын нөөсэдэ гарза ушарууланай
түлөө хуулийн тогтоогдомол гуримаар
харюусалгада хабаадуулагдадаг.

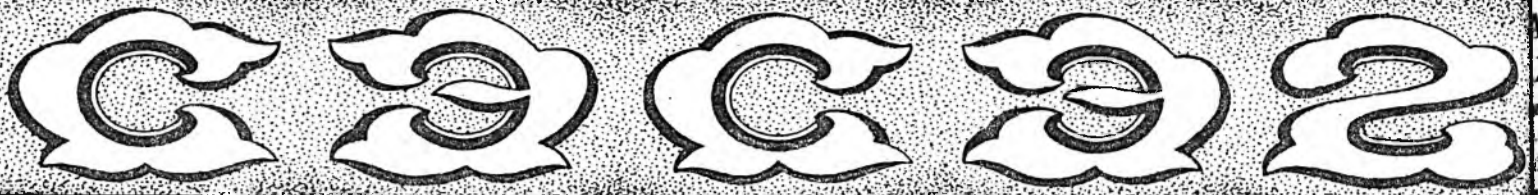
**СТАТЬЯ 25. Аяншалгын халбариде Буряад
Республикын харюусалга**

Буряад Республикын лицензин үндэһөөр ажал
хэдэг аяншалгын ажал ябуулгын субъектнүүдһээ
үнэмшэлгэ абаһан эрхэ байдалда эд хэрэглэһэн
аяншалагшадай эрхэнүүдэй түлөө харюусалгатай.

Буряад Республикын Президент

Л. ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ, 1995 оной ноябриин 21.

ШЭНЭ ЖЭЛЭЭР!

Манай айлшан

АЖАЛАЙНЬ ҮРЭ МҮХЭШЭГҮЙ

Клавдия Павловна Альцман... Энэ нэрье мэдэхгүй хүн манай республикада олдохгүй байха. Ганса республика дотороо бэшэ, мүн тэрээнхээ гадуур, холо саагуур мэдээжэ болоһон алдар солотой хүн гэшэ. Тэрэнэй ажалайнь намтар баяншые, һониншые...

1950 ондо Иваново хотын текстильнэ институт дүүргэжэ, энэл жэлдээ Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинатда инженер-элшэ хүсэ үйлэдбэрлэгшөөр хүдэлжэ эхилһэн байна. Ажалдаа оролдосотой, шууд сэхэ, ходел урагшаа эрмэлзһэн абари зантай залуу басагые ахалагша механигай орлогшоор, удаань ахалагша механигаар томилбо. Харин 1953 оной декабрьһаа комбинатда директор болоһон байна. Оройдоол 2-3 жэл соо хүдэлһэн залуу хүндэ томо комбинатда директорэй тушаал гадгаха гэшэ зүрхэтэйхэн туршалга байжа болоо. Тээд тэрэнэй арга боломжонуудта, хүсэл эрмэлзэлдэ үнэн зүрхэнһөө эртгэб, найдаал хадаа иимэ ехэ карюусалгатай тушаал даалгаа һааб даа.

Клавдия Павловна Альцманай хүтэлбэри дором комбинат урган бодожо, бүхы орон дотороо мэдээжэ болоһон байна. Комбинатдайнгаа ажалшадай хүсэлмэдэрэлые, ухаан бодолье улаан зүрхөөрөө мэдэржэ, тэдэнэй ажаһуудалай хэмжээ жэлһээ жэлдэ дээшэлүүлхэ гэжэ бүхы шадалаараа оролдодог гэжэ суг хүдэлдэг нүхэдэнь нэгэн һанамжатай. Оролдохһонһоо ошон сасардаг гэдэгтэл, тэрэнэй хажууда гансал эдэбхитэй, сог залитай, урагшаа һанаатай хүнүүд хүдэлдэг.

1981 ондо К. П. Альцман Социалист Ажалай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, 1993 ондо Улаан-Үдэ хотын Хүндэтэ

эрхэтэн болоһон байха юм.

Клавдия Павловнагай ээм дээрээ даажа абahan бүхы хүдэлмэри, уялгануудые нэрлэжэ барахын аргагүй. Наһатай болооб даа, налайжа һууха сэг ерээ гэжэ нэгэтэшые һанаагүй байха. Арадай Хуралай депутат байһан тула хүн зонтой уулзаха, хуули гаргалгада хабаадаха хэрэгтэй.

"Нарин сэмбын мануфактура" гэхэн акционернэ бүлгэм болгогдожо, харюусалгань бүришые дээшэлээ һааб даа. Клавдия Павловна хэһэн ажалаараа һанаагаа амарангүй, хэды ехэ түсэбүүдые урдаа табинаб! Оёдолой фабрика һаяын сагта нээхэ һанаан бии. Тэндэ эхэнэрэй үбэлэй, хабар-намарай пальто, костюм, плаги, эрэшүүлэй үмдэ гэхэ мэтые оёдог байха юм ха. 90 процент эхэнэрэй ассортимент байхаар хараалагдана.

Иимэл хүнгэн дорюун зандаа, арад зоной аша туһада мүхэшэгүй ажалаа үргэлжэлүүлжэ ябахыень хүсэебди.

Д. ДАНЗАНОВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: К. П. Альцман.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ҮРЕЭЛНҮҮДНЭЭ

Энэ үдэр амар мэндээ мэдэлсэжэ, мүнхэдөө аха дүүнэр болоёл! Буурал хатамнай үреэлэйнгээ һайханые үршөөжэ хайрлагты, үндэр һаһанайнгаа орбёл бодолье заялагты. Урагшатай, амжалтатай үдэрнүүд ерэжэл байг, улам һайханаар байдалнай эрьежэ байг!

Нэргэг, дэлгэр буряад араднай! һанаан сэдхэлээ нэгдээл, һайхан хүсэлөө эршэдхээл! Эхэ гуламта нотагтаа эбээ бүхэлэн ажаллаал, эрхэ уялга хоёртоо эзэн ёһоор хандаал! Түрэл буряад араднай түмэн жэлнүүдтэ мүнхэ лэ, түбэгтэй энэ байдалнай тэхэрин һооргоо заһархал!

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ УЛАСХООРОНДЫН жэл үнгэрбэ. Иигэжэ нэрлэгдэхэнгэнь бигдэ, эхэнэрнүүд, омогорхонобди, баярланабди. Түбэг бэрхэшээлнүүдые зайсуулан сараха арга шадалгамнай, хүсэл оролдолгодомнай, бүхы юмэ даажа гарадаг гайхамшагта тэсэбэригдэмнай хүтэдэгдэглэ хадаа эрэгтэйшүүлнай иимэ жэл соносхоо ёһотой.

Эхэнэр хүнэй энэрхы сэдхэлэй элшэ туяһаа шэнэ хүсэ нэмэжэ, дали жэгүүр ургаһангал ябадагбди гэжэ суута зохёолшог бэшэһэн байдаг. Үнэхөөрөөшые, эхэнэр хүн лэ гал гуламтата сахижа, дутынгоо хүнүүдтэ амидаралта хүсэ харуулдаг гэшээл.

Энэ жэлдэ нэрэгдээ хүрэмэ ажал хэгдэе гү? Харааг үзэе.

"РОССИН ЭХЭНЭРНҮҮД" ГЭҺЭН ПОЛИТИЧЕСКЭ ХҮДЭЛӨӨН Россига ажаһуудаг хүн бүхэниие ажалда хабаагуулха, түлөөлөггүйгөөр эргэм һургуулитай болгохо, социальна талаһаань хамгаалжа, салин түлбэриуень, пенси тэгдхэмжыень дээшэлүүлхэ гэхэн зорилгонуудые урдаа табиха, түбэг бэрхэшээлнүүдые эрэлхэгээр дабана.

Больницануудые, һургуулинуудые, хүүгэдэй саагуудые үмсэлэлгые

буруушаана, гэмтэ ябадал гаргагшад эбсэшэгүйгөөр тэмсэхые, тэрэнь лэргылхэ хэмжээнүүдые гары түрү абыхые уряална, Чечен Республика боложо байһан хэгдэшые хэрэггүй гад эсэс табиха эрилтэнүүдтэйгээр Россия Правительствата хандана.

Буряад Республикын "Эхэнэрнүүд" холбоон байгуулагдһан саһаа холбоондэ ехэ ажал ябуулжа үргдэе. Оройдо хоёр жэлэй туршата Ышүүрэй орциал түбтэ, Захаамшай хүүгэдэй байшан Улаан-Үдын 2-доху интернатта, социальна эмхи зургаануудта горил туһаламжа хүргэһэн, Эсэгэ ордо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арды туйлаһан Агуу, Илалтын 50 жэлэй һайндэрлэлэгдэ эгдэбхитэйгэ хабаадаһан байна. Правительствата Түрүүлэгшын орлогшо Л. Ч. Нумаева хүтэлбэри дор "Үхибүүдтэ туһалга" гэхэн телемарафон үнгэрэгдөө. Тобш хэлэбэл, "Эхэнэрнүүдэй холбоон" байһан баринуудта анхаржа, зорилго ажабайдал һайжаруулха гэхэн зорилго урдаа табина. Энэ холбоондэ гүбжүүлэгдэхэн Светлана Ивановна, Найчукова Гүрэнэй Дүүмын депутат һуурагдаа.

УРИН НАЛГАЙГААР УГТАДА

ЯМАРШЫЕ ажаанда диилдэхэгүй, хамагнаа урид даб гэдэ лэ бүхы юмэ нягтаар, тоб гэмээр хэжэ үрдэд лэ байдаг шууд сэхэ, үсэд шанга абари зантай хүн гэжэ Гэрлэлгын ордонгой директор Тамара Цырендоржиевна Цыбенова тухай хэлэгдэй. Энэ ордон 1966 оной январин 30-да нээгдэһэн. Гурбан жэл үнгэрһэн хойно, 1969 ондо Тамара Цырендоржиевна эндэ инспекторээр хүдэлжэ эхилээд, 1972 ондо директор болоһон байна. Иншээ эрхынгээ урда тээ Эрхүүтэй эрдэм-шэжэлгын институтта хүдэлөө, Улаан-Үдын райгүйсэдкомдо секретарь ябаа.

Пая нэгдэхэн ордондо хэжэ ажал ехэ һааб даа. Тинхэдэ 2 инспектор хүдэлдэг байгаа. Бүхэли үдэртөө һууха сүлөөгүй хүдэлжэ, үдэһэн һалдэсэһэнхэйнүүд гэртээ ошодог һэмди гэжэ Тамара Цырендоржиевна хэлэһэн.

1966 ондо 620 залуу бүлэ мүнхэлһэн һаа, 1969 ондо энэ тоо 1301 хүрэтэр ургаһан байха юм. 1995 он бодотор энэ тоо доошолоогүй. Зарим жэлнүүдтэ бүри сэхэнээр дээшлээдшые абаха ушарнууд үзэгдөө.

Мүнөө ордондо хүдэлжэ байһан 2 мэргэжэлтэн, директорэй салин бюджетһээ түлэгдэнэ, харин 1 мэргэжэлтэ, хүтэжэмгэн, техникескэ ажалшад ажахын тоосооной гуримаар мүнгэ абана. Хүтээр хүндэ сагта мүнхэлэй хомордожо, хэды һаад ушаруулашые һаань, мүхөөгөө үтэнгүй, арга хургада бэдэрэн, өһөдэгөө хангаха, ордон сооһине нюдэ баясуулма сэбэр һайхан, гуримтай байлгаха гэжэ эрмэлзэн оролдохон эндэхи ажалшадые гансал дэмжэмээр лэ. Гэхэ зуура, хангалгын тарифуудай хэды бираггүйхэн, багаханшые һаань, тэдэниие буруушаагаад абаха заримануул дайралдадаг байна. Тээд иимэ хүнүүд хомор байдаг гэжэ ордонгой ажалшад һанаагаа заһана.

Улаан-Үдэ хотын захиргаан ехэ туһа хүргэдэг, плангада хэрэгүүдые эрхилэгшэ Василий Иванович Марфинда баярые хүргэһэнбди, - гэжэ Т. Ц. Цыбенова хэлэһэн.

1993 ондо Улаан-Үдэ хотын захиргаанай тогтоолоор хангалгын тарифууд баталагдажа, хүсэлдөө ороһон байгаа. Иигэжэ зарим таһангануудаа арсэдэ үгэжэ, олоһон мүнхөөрөө шгат барина, заһабарилга хэлэ, сагаадана, шэрдэнэ. Оройһоо нэбтэ порожо, дуһаа дуһалжа, түбэг ушаруулхыа һанахадань, хэдэн миллион түхэрэг түлэжэ, хушалта һэлгүүлхэ баатай болоо. Эндэ хэды олон документүүд хадагалаатай байһаб! Тэдэниие гутаажа, гэмтээжэ болохогүй. Саарһан бүхэн юридическэ документ мүн.

Мүнхэ гаргаха ондоошые ажал барагдаха бэшэ. Хооһон агаарһаа юмэн бүрилдэһэдэг, бии

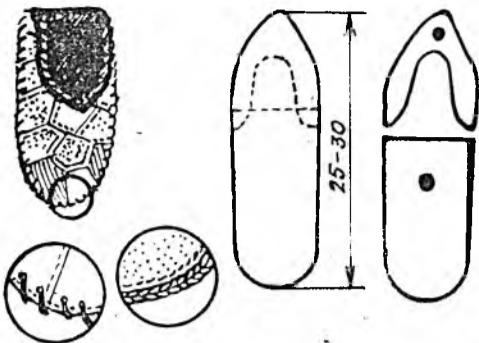
болошодог бэшэ ха юм даа. Юмэ гурим жура жэгдэ һайн, тоб гэмэ байлгахын тула хүсэл оролд арга шадан хэрэгтэй гэшээ. Энэ барилдаа ажабайдалайнгаа хэлбэршэһэгүй ёһозарнам бол шадан хүн лэ республикынгаа ори ганса ордон хүтэлбэршлэ гэжэ абаһаар ойлгохоор.

Ордонгой ажалшад директор тухайгаа туйлаһан һанамжануудтай, 25 жэлэй турш оролдосотойгөөр ажаллаһан Тамара Цырендоржиевна олон шангуудта, Хүндэ грамотануудта, урмануулгануудта хүртэһэн. Директортэй байһандаа урма баяртайбди, тэрэ жэлһээ абадагбди, - гэжэ ахамад мэргэжэлтэ Шойбонова хэлэһэн.

Д. ЭРДЫН
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. Ц. Цыбенова.
М. ШАНГАКОВОЙ

ТУҮНАТАЙ ЗҮБШЭЛНҮҮД

НЮДЭНЭЙ ШЭЛЭЙ ГЭР

Иймэ гэр шэлэй хэмжээндэ таархан байха ёһотой. Багахан үртэнүүдые зүйжэ оёходо болоно. Хэрбээ зүйдэлгүй, бүхэли арһа хэрэглэбэл, өөрынгөө дураар эдэб янзын шэмэглэлнүүдые хэхэ аргатайт.

хоёрой хоорондо нимгэн поролон бариха. Тэрэниие гансал захаарнь няжа бүхэлхэ хэрэгтэй. Бүхы детальнуудые машинкаар оёжо холбохот. Тиигээд газар талаһаань 4 миллиметр үргэнтэйгөөр нариихан арһаар хүбэрдихэ.

Нюдэнэй шэлэй гэр яагаад хэхэб гэжэ зураг дээрэ харатгы.

Газар тала дотор

АРҲАНАЙ ҮРТЭНӨӨР...

Хэрэглэгдэхээ болиһон хуушан бээлэй, сүүүмхэ, сабхиин түрүү гэхэ мэтые эсхэжэ, элдэб янзын шэнэ зүйлүүдые, хэрэгсэлнүүдые бүтээжэ болоно.

ТҮЛХЮУРНҮҮДЭЙ ГЭР

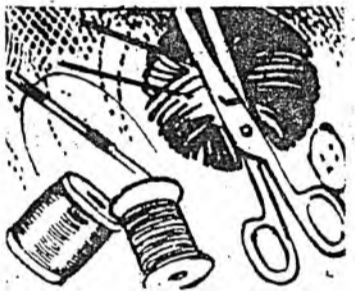

Энээниие нюдэнэй шэлэй гэр оёһондол адляар оёхот. Түлхюурнүүдтэй сахариг досоошоо (гэр руу) ородог арһан оһорто бүхэлэгдэнэ. Хоёр хажуу тээн арһан оһор үлгэжэ, хүзүүндэньшье зүүхэдэ

хамаагүй (зураг харатгы). Хэрбээ хүзүүндэ зүүхэгэбэл, тэрэниие элдэб янзаар шэмэглэн гоёжо болоно.

"Өөрөө бүтээ" гэхэн журналһаа абтаба)

Буряад хубсаһанай удха, тайлбари

торгон болоод арһан, хүдэн, булгайр, брезент) оёгдодог. Гоёлой бээлэй дэгэлэйнгээ үнгэдэ гү, али малгай гутал хоёртоо таарама үнгэтэй бүдөөр, булгайраар оёгдодог. Хүбэнгөөр, ноһоор зузаагдадаг. Ноһоор нэхэн бээлэй байдаг.

ехээр гоёогдодог, элдэб угалза шэрэгдэдэг.

Бээлэй ганса эрхыгтэй, мухар, хоёр, гурбан хургабшатай, хургабшагүй байжа болоно. Бээлэйн ута богони сарбууда, тохонотго хүрэмэ болоно. Ута богонинь ямар ажал хэхэхээ

БЭЭЛЭЙ

Бээлэй - буряад зоной хубсаһанай тон шухала нэгэ зүйл. Буряад-арад хүйтэн уларилтай орон шотагтай лэн тула бээлэй ехээр хэрэглэнэ. Буряад бээлэй үбэлэй, зунай, хабар намарай, мүн ажалай, гоёлой, түрө найрай гээд илгарна. Ажалда үмдэдэг бээлэйнүүд элдэб: халуун хүйтэнһөө гар аршалха, хадхадга, үзүүртэй гү, али хурса эритэй зэр зэмсэг барижа ажаллахада, гар хамгаалдаг, адууһа мал үсхэбэрилдэг лэн тула шабаһа түүхэдэ үмдэдэг бээлэй гэжэ байдаг.

Бээлэй шэмэглэхэдэ, эрхын түнхилоо хургыгаар, элдэб үнгэтэй гоёмнидаһаар эмхирдэг. Бээлэйн амһар торгоор, хилэнээр, хургыгаар хирхаглана, хурьганай, халоунай, булганай арһаар нэгэ хоёр хурга үргэнөөр хүбөөлэгдэдэг. Үлгэсьень ехэ хайханаар һөөлжүүлэн эсхэнэн бүдөөр хадхадга. Хүүгэдэй бээлэйн үлгэсэ дала мүрэ дээгүүрн хүрээс ута тамһаар холбогдодог. Бээлэйн урда альган, хойто ара хоёрые хабшаһантайгаар холбожо болоно. Хабшаһаниинь хилэн, тансаран, хурьган тансаран, хургы һөөлжүүлэн эсхээд, хоёр нугалжа хабшадаг. Бээлэйн ара

дулдыдана. Бээлэй худалдажа, андалдажа, бээлэглэжэ болоно. Газарта хэбтэнэн үрөөһөн бээлэй абажа болохогүй. Бээлэй олоо һаа, альгаараа дээшээ хэбтээ хадань, юумэ эринэ гээд абахагүй, альгаараа доошоо, ара хажуугаараа дээшэ хэбтээ хадань, газарай хүрһэнһөө баялиг асарха гээд, заатагүй абаха хэрэгтэй. Бээлэй дээгүүрээ дуттуй (муфта) үмдэжэ болоно. Дуттуй шэлүүһэнэй, халоунай, булганай арһаар оёдог. Дуттуй дулаа барина, гоёлго болоно, мүн дэрлэжэ, дэбдижэ, туулмаглажа болоно. Дуттуй бээлэглэжэ болохогүй, оёоргүй амһарта гээд тоологдоно.

ДОРЖЫН ЖАЛМА.

ТАНИЛСАЛГЫН БУЛАН

Дунда хургуулитай, хүдөө шотагта ажалуудаг 41-тэй эрэ хүн 27-һоо 40 хүртээр наһатай эхэнэртэй танилсаха хүсэлэнтэй.

Абн. N 9. Механик мэргэжэлтэй, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй, үндэр бэстэй (178 см), 44 наһатай эрэ хүн саашадаа гэр бүлэ байгуулхаар 41 хүртээр наһатай эхэнэртэй танилсаха хүсэлэнтэй байна. Хэрэгтэй болоо һаань, тэрэ хүдөөгтэй аймаг зөөхэ аргатай. Иймэ хаягаар бэшгты: 670006, Улаан-Үдэ хото, п/п N 513901, эрижэ абатар (до востребования).

Абн. N 10. Газетымнай "Танилсалгын буланда" толилогдоһон 9 гэхэн номертой соносхолдо харюунууд ерэнхэй гэжэ дуулганабди.

Өөһэдөө нимэ соносхолнуудые үгэхэ, мүн энэ хууданда толилогдоһон соносхолнуудай анхаралыетнай татажа, харюу үгэхэ гээлтнай, бэшгүүдээ нимэ хаягаар эльгэхыетнай дуралданабди: Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци, "Сэсэг".

АНХАРАГТЫ

УТАҲААР ШЭЛ...ОТОЛХО

Шэл дундуурнь гү, али ондоо тээгүүрн олохо, хухалха гээд, бүдүүн ноһон утаһа керосинда гү, али бензиндэ хэжэ, отолхо газараа тойруулан, шангаар уягты. Тиигээд утаһа шатажа, шэлээ шамдуухан хүйтэн уван руу хээд абатты. Уяһан газараартнай бэлэхэһээр хухаршаха.

ЖАЖАЛДАГ РЕЗИНЫН

НЯАЛДАБАЛ...

Хубсаһанда гү, али ондоо юумэндэ бүхөөр няалдаһан резинэ һалгажа гээд, тэрэндэ хэдэхэн минутын туршада мүйһэнэй хэлтэрхэй баригты. Жажалдаг резинэ мур сараа үлөөнгүйгөөр абташаха.

ҮҮДЭНЭЙ ХАХИНАБАЛ...

Үүдээс халта үргэжэ, элһар руунь графит (крандашай) хэгты. Порошок болоһон графит үүдметнай хахинуулахагүй. Тэрэ танда удаан алба хэхэ.

Уншагшадай гуйлтаар

НЭРЭШНИ ЯМАР УДХАТАЙБ?

- (Үргэлжэлэл. Эхинийн 181-дахы, 203-дахы, 226-дахы дугаарнуудта) Гармажап -(түбэд) - одо мүшэн хамгаалалтатай Гармасу, Гармацу -(түбэд) - одо мүшэн Гатап, Гатап (түбэд) - даяанша, аргагүй бээ баридаг хүн Генин (түбэд) - табан нүгэл / хүниие алаха, хулгай хэхэ, архидаха, худал хуурмаг үгэ хэхэхэ, нарьһан ябадал гаргаха) хээээдэшье хэхэгүйб гэжэ тангариг үгэгшэ Гешнадий (греческэ) - баян уг изагууртай Георгий (греческэ) - таряашан Герасим (греческэ) - хүндэтэй, ямбатай Герман (лата) - түрэл, нэгэ эсэгын Глафира (греческэ) - царин гоё, сэбэр хайхан Гомбо (түбэд) - сахигша, хамгаалагша, аршалагша Гомбожап (түбэд) - хамгаалалтатай Гонгор (түбэд) - сагаан сахигша Гончик, Гончигма (түбэд) - эрдэши шулуун Гоохон (буряад) - сэбэр хайхан дангина Григорий (греческэ) - нэргэг, хүнгэн, согтой дорюун Гулия (тюрк.) - бамба сэгсэг Гунга (түбэд) - баяр жаргал Гунгар (түбэд) - саб сагаан Гундэн, Гэндэн (түбэд) - хүзэглэ Гунжид (түбэд) - бүгдэлэниие баярлуулагша Гунзэн, Гунзын (түбэд) - бүхы юумэ баригша Гүнсэма (түбэд) - бултаһаа хайхан Гурдарма (ланза) - Багшын хургаал Гуробазар (ланза) - алмаз Багша Гурожан (ланза-түбэд) - Багшын аршалалтай, хамгаалалтатай Гүрө (ланза) - багша, "гуру" гэхэн ланза үгэ

- Гылыгма, Гылык, Гэлэг (түбэд) - урагшатай, жаргалтай Гыма (түбэд) - амгалан тайбан, һанаа амар Гышылама, Гэлэл (түбэд) - жаргал арьбадхагша, нэмэгшэ Гэндэн (түбэд) - хүзэгтэй Гэрэл, Гэрэлма (буряад) - туяа гэрэл Даба (түбэд) - һара Дабажан (түбэд) - һара хамгаалалтатай Дагба (түбэд) - эгээн сэбэр, ариун хайхан Дагдан (түбэд) - мэдээжэ сууга Дагзама (түбэд) - алдар соло түхөөгшэ Далай (буряадаар) - океан далай Дамба, Дамби (түбэд) - гүнзэгы удхатай уг зорилготой, нангин, эрхим дээдэ Дамбадоржи (түбэд) - алмаз Дамбинима (түбэд) - этигэл найдалай наран Дамдин (түбэд) - мориной хүзүүтэй Дамир, Дамира (тюрк) - түмэр Дампил (түбэд) - зол жаргалтай, һалбаран бадарагша Дандар (түбэд) - Будда бурханай хургаал дэлгэрүүдэгшэ Данзан (түбэд) - Будда бурханай хургаал сахигша, баригша Даниил, Данила (евр.) - минии бурхан - судья Дансаран (түбэд) - сэсэн ухаан бодолтой, нангин Дансрун (түбэд) - хургаал суртал аршалагша Дара (ланза) - сүлөөлэгшэ. Ногоон Дара Эхын нэрэ Дари, Дарима (ланза) - абарагша, хамгаалагша. Сагаан Дара Эхын нэрэ. Дарижан (ланза-түбэд) - Сагаан Дара Эхын хамгаалалтатай Дариханда (ланза-түбэд) - зоболонһоо аршалагша Дарма (түбэд) - эдир залуу.

ЭЭДЭТЭЙ...

эс абхуулхаяа ерэнэн уу эхэнэр "Ой" гэжэ аад, элүүр шүдыем орхиболта гээд нуга бодошобо. ашаагаа бү зобогты, баригты! Үбшэн өтнай ийнээр хүрэхэб. х х х р зохидохон басага ан нэгэ наһажаал врачай кабинетдэ эрэбэ. убсаһаа тайлагты, - врач зохидоор лэн, залуу басаганда ха. "Ой" - гэжэ наһажаал дураа гутаба. - Тээд аган бэшэ, харин би гомбиб. гээбэл та хэлээ намда ха болоот, - гэжэ врач мийнэрхээс болишобо.

ОЛОН УДААН жэлдэ сугтаа зэргэлжэ хүдэлхэн, тэрэ муртоо бүри заахан үхибүүн ябаханаань хойшо мэдэхэ хүн тухайгаа бэшэхэ гэшэ нэгэ талаараа хүнгэн. Гэбэшье нүгөө талаараа тэрээн тухай үлоон дугаангүй, дан ехээр магтажа, "үнэгэн малгай" үмдэхүүлэнгүй зохид соонь бэшэхэ, хөөрөхөн баһал бэлэн бэшэ.

Би Андрей Цыренович Балдуевые баганаань хойшо хайн мэдэхэб. Түрэнэн нютагнайнэгэн. Мүн олон жэлдэ Бурядай хүдөө ажахын институтта сугтаа хүдэлхэн зомди.

Энэмнай ажабайдалай, эрдэм хургуулиин ехэхэн, нилээд хүнгэн бэшэшье дабаануудые дабажа ерэнэн, олон юумэ мэдэхэ, шадаха эрдэмтэ, багша, хүмүүжүүлэгшэ, хүтэлбэрилэгшэ гэшэ.

Тээсгэн тэрэнэй ажалда, ажабайдалда горитойхон уда шанартай үйлэ хэрэг болоо. Гансашье Буряад Республика соогоо бэшэ, мүн Зүүн Сибирь болон бүхы Росси доторшые яһалал мэдээжэ болоһон эрдэмтэ-селекционер, республикын эрдэм ухаанай габьяата ажал ябуулагша, профессор Андрей Цыренович Балдуев Дээдэ хургуулинуудай Уласхоорондын академиин гэшүүн-корреспондентээр хунгагдаа. Энэ үндэр нэрэ зэргээрнь Бурядай гүрэнэй хүдөө ажахын академиин олон тоото коллектив, хаяшаг ректорээ халуун дулаанаар амаршалаа.

Энэ хүнэй ажал хэрэг, габьяа тухай хэлэхын урда үнгэрһон саг, ажабайдалайнь намтар тушаа тобшохоноор дурдабал, зохисотой гэжэ ханагдана. Андрей Цыренович Кабанский аймагай Хамнай гэжэ (мүнөө Корсаково тосхон) Байгалай эрьедэ оршодог нютагта олон хүбүүдтэй таряаша айлайда түрэнэн юм. Тэндээ дунда хургуули дүүргээд, "Улаан загашан" гэжэ колхоздо хоёр жэлдэ хүдэлөө. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай жэлнүүдтэ, тэрэнэй хүүдэшье морин анзаһаар газар хахалжа, загашашье агнажа, модошые отолжо, малшые хаража яһала үзэнэн ааб даа.

1949 ондо Улаан Армиин уялгата албанда абтаад, түрүүн юрын сэрэгшээр, хүүдэнь отделениин командиараар, частиингаа радиостанциин начальнигаар алба хэлэн байна. Сэрэгэй алба дүүргэжэ ерээд, нютагайнгаа томодхогдоһон

Ворошиловой нэрэмжэтэ колхоздо хоёр жэл соо элдэб ажал хээ.

Саашаа хураха, мэргэжэлтэй болохо сагай ерэхэдэ, хаана ошожо, ямар институтта орохоб гэжэ олон юумэ бодохо, шэлэхэ юумэн намда байгаагүй. Хүдөөгэй хүбүүн хадаа анханһаа ягаашье һаа, газар болон мал ажалтай хабаатай мэргэжэлдэ

хүдэлөө. 1970 ондо тус кафедрын доктор хунгагдаа бэлэй. Энэ кафедрада хуралсал эрдэм ухаанай, методическа эрилтын талаар

хураха гэнэн нэгэл бодолтой ябадаг хэм. Тиймэнээ 1954 ондо Бурядай хүдөө ажахын институттай агрономическа факультетдэ хурахаа ороо бэлэйб, гэжэ Андрей Цыренович хоорэдэг.

ДЭЭДЭ хургуули амжалтатайгаар дүүргээд, 1959 ондо түрэл нютагаа бусажа, түрүүшээр ажахыдаа ахамад агрономоор хүдэлөө, үшоо хоёр жэл болоод байхада, томодхогдоһон тракторно-тарьян ажалай бригадые даажа абаа. Хододоо урагшаа эрмэлзэлтэй, олон юумэ мэдэхэ, шадаха болохые оролдодог залуу хүбүүндэ эрдэмтэ-агроном гэнэн мэргэжэлын багшаг шэнгээр ханагдадаг. Саашаа үшөөл хураха, теоретическэ мэдэсээ дээшэлүүлхэ хүсэл эжэлүүдгүй ханаань эзэлдэг байгаа.

Иигэжэ тэрэ уданшыегүй Бүхэсоюзна эрдэм-шэнжэлгын селекционно болон генетическэ институттай (Одессэ хото) дэргэдэхи аспирантурада хурахаа конкурсоор ороо хэн. "Горохой ургасын хүгжэлтэдэ, үрэнхэндэнь түүхэй протейнэй бүридэн бии бололгодо оршон тойронхи байдалай ямараар нүлөөлдөг тухай" темээр тэрэ

1966 ондо диссертаци хамгаалжа, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат гэнэн нэрэ зэргэтэй болоо юм. Тэрэ темэн, үндэр сэнхэлтэдэ хүртөө.

Аспирантура дүүргэжэ ерээд, А.Ц.Балдуев Бурядай хүдөө ажахын институттай ургамал ургуулгын болон селекциин кафедрада түрүүшээр багшаар, хүүдэнь ахалагша багшаар

дээдэ хургуулине 18 жэл соо хүтэлбэрилжэ байха гэшэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Эдэ жэлнүүдтэ тус институтта хуралсалай бүхы эрилтэнүүдтэ хүсэд харюусахаар таатай материално-техническэ үндэһе хуури бии болгогдоо гэхэдэ, алдуугүй.

Мүнөө бүхы юумэнэй дэлгүүрэй экономикадо оруулагдаад, дээдэ хургуулинуудай хэрэглэмжын оройдоол 50-60 процентнь лэ бюджетэй номоллогһоо хангагдааг болоод, бэрхэгэйхэн сагай тохёолдоод байхадашье, Бурядай хүдөө ажахын академи шэнэ эрхэ байдалдашье эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, ажахынуудые эрхилжэ шадахаар мэргэжэлтэдые хургажа

Нүхэр тухай үгэ

ЭЛИТЭ ЭРДЭМТЭ, ЭМХИДХЭЛШЭ

үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэдэг гэжэ агрохимическэ факультет, институттай тусхай комисси оло дахин тэмдэглэнэн байха.

Андрей Цыренович анханһаа хойшо гансашье бэрхэ багша бэшэ, мүн нийтын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, багшанарай, оюутанай дунда хүндэтэй, магтаалтай гэжэ мэдээжэ болонхой байһан. Тэдэ жэлнүүдтэ институтайнгаа партийна комитетдэ олон удаа хунгагдаһан, 1975-1977 онуудта тэрэнэй секретаряар, мүн КПСС-эй Железнодорожно райкомой, Улаан-Үдын горкомой бюрогой гэшүүнээр хунгагдаһан юм. Арадай депутатуудай городской Советэй, Бурядай АССР-эй Верховно Советэй депутатааршые хунгагдаһан байха.

АЯАР 1977 ондо институттай эрдэмтэдэй совет дээрэ тэрэ Бурядай хүдөө ажахын институттай ректорээр нэгэн дуугаар хунгагдаһан саһаа хойшо мүнөө хүрэтэр энэл тушаалдаа хүдэлнэ. Бүхы Забайкал болон Алас - Дурна зүгтэ мэдээжэ болоһон хэдэн зуун, мянган мэргэжэлтэдые бэлдэжэ гаргадаг иимэ томо

гаргаха, бэлдэхэ гол зорилгоёо хуладханагүй.

Урлын институттай академи болгогдоһон ушар баһал өөрын үндэһе баримтатый юм. Олон жэлэй туршада эндэ эрдэм мэдэсээр түгэс, дүй дүршэл ехэтэй, эрдэм шэнжэлгын шэнэ туйлаалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ шадаха профессорнууд, эрдэмтэй докторнууд, кандидатууд олон бии. Москвагай, Сибириин олон томо эрдэмтэдһээ бүридэнэн Россин Федерациин Гүрэнэй комитетдэй аттестационно комиссин тобшолол соо эдэ бүгэдэ батадхагдаһан байна. Мүнөө Бурядай хүдөө ажахын академи 40 кафедратай, 20 филиалтай, Зүүн Сибирь соогоо хуралсалай, эрдэм ухаанай нилээд томо гуамта болоо гэжэ үшөө дахин гэршэлэгдэбэ.

Бурядай Эрдэмэй түбэй Биологиин болон Бурядай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институттай хамта тус академи республикын агропромышленна комплексдо эрдэм ухаанай, түрүү дүй дүршэлэй туйлаалтануудые нэбтэрүүлхэ талаар бага бэшэ хүдэлмэри ябуулдаг. Хүүлэй үсдэ хүдөө ажахын академидэ

дэлгүүрэй харилсаан хүдэлхөөр ерээдүй мэргэжэлтэ кадр эрдэмтэдые бэлдэхэ хэр ахарал хандуул Тусхайбал, бэлигтэй залуу мэргэжэ аспирантурада хур эльгээнэ. Тэрэшэлэн а хураха дуратай залуу байра дээрэнэ Ветеринарна факул дэргэдэ залуу мэргэж эрдэмэй кандидатай н олохоор диссертаци тусхай совет бии болгон Гадна баһал эндэ докторой дисс хамгаалгын совет нээг Эдэ бүгэдэ гансал Цыренович Балдуев бэшэ юм ааб даа. Эн томохон коллектив бшуу. Гэбэшье ре оролдосото ажалай эрхидхэхы, элдэб шадабариие тэмдэглэн аргагүй. Энэ хүнэй байһан үедэ инст (академиин) эрдэм багшанарай диелэнхи ондоо тээшээ ошоогүй байһаар. Илангаяа мурёо бэрхэтэй, мүнгэн дутамаг сагта а хуралсалайнгаа шэн шэнэлэн хубилгажа, амжалтатай хүдэлнэ. М мэргэжэлтэ гансашье ажал экономико хайн мэдэх эрхэнүүдэй, социол психологиин, мэдэ асуудалнуудые хүсэд ёһотой бшуу.

Энэ хүн тухай үш хэлэхэб гэхэдэ, тэрэ шахуу эрдэмтэй хүдэ бэшэнхэй. Тийхэдэ ажахын эрдэмтэй 3 кандидат бэлдэжэ юм. Тэрэнэй нэгэ - М. Ульзий Монгол хүдэлнэ. Андрей Цырен нэрэ соло гансашье бэшэ, мүн Англида, мэдээжэ болонхой. Хүдөө ажахын үйлэд хүгжөөхэ, илангаяа хургуулитай мэргэжэ бэлдэхэ талаар ехэ байһанайнгаа түлөө тэр ордэн, медальнэ шагнагданхай. Бурядай эй эрдэм ухаанай габьяа ябуулагша гэнэн нэрэ хүргэнхэй.

И. ХАР Буряад Республик габьяата эконом дайнай болон

Элүүр энхын булан

ТҮЛБЭРИТЭЙ БОЛОЖО БАЙНА ГҮ?

Үбдэхэ үбшэнгүй ябахандаа, бэсынгээ элүүр, мүн медицине тухай ханаандаа оройдоошые оруулдаггүй хабди. Мүнөөдөр элүүр энхэ ябаһан аад, үглөөдэрнь гэнтэ үбшэлшэдэг ха юм. Үбдэхэдоол хүнүүд докторто хандадаг байна. Хотодо ажануугшад ямар райондо пропискада ороһон бэ тэрэл районийнгоо поликлиникэдэ участогайнгаа докторто хандаха ёһотой, болон бшуу. Паспорт соогоо пропискын тиймэ тамгагүй һаа, мүнгэ түлөөд, ямаршые поликлиникэдэ хандахада, оорөгүй.

Һанабал, 5500 түхэриг, проф-харалгын түлөө 4500 түхэриг түлэхэ ёһотой юм. Хирургын, консультациин түлөө 4500 түхэриг, проф-үзэлгын түлөө 2500 түхэриг түлэхэ байна. Гэртээ докторые урибал 12000 түхэриг түлэхэ болон. Шархаяа боолгоходоо, 5000 түхэриг гаргах ушартай. Хүд, гараа гэмэлтээ һаа, 4500 түхэриг түлэхэ баатай болон.

түхэриг түлэхэ байна. Поликлиникэдэ бүхы категориин жолоо шалажа тодорхойлох тусхай шэглэлтэй вра квалификационно комисси хүдэлдэг. Иимэ ш гараха дуратайшуул паспорт, военно билет, дүр (3x4), психиатриаа, наркологино справка, 15-20 түхэриг мүнгэ түлэнэн квитанцин асарха ёһот. Врачуудта бээ харуулһанайнгаа түлөө эршүү эхэнэрнүүд 36500 түхэриг түлэхэ болон.

А. ДОНА

